

Analiz

Savaş ve Abluka Kıskacında İran Ekonomisi

Oral Toğa

Kasım 2026

İRAM
İran Araştırmaları Merkezi

Savaş ve Abluka Kıskacında İran Ekonomisi

Oral Toğa

İRAM
YAYINLARI

COPYRIGHT © 2026

Bu eserin bütün hakları saklıdır.

Editorya: Şener Boztaş, Uluğbek Nuri, Zeynep Tekdoğan

Bu eser İRAM'dan yazılı izin alınmadan elektronik veya mekanik yollarla çoğaltılamaz. Metnin dijital versiyonu için https://www.iramcenter.org adresini ziyaret ediniz.

Dijital kopya bu siteye aktif link verilerek kısmi olarak paylaşılabilir.

Burada ortaya konulan görüşler öncelikli olarak yazara aittir ve İRAM'ın kurumsal görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İRAM | İRAN ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Beştepe Mah. Alparslan Türkeş Bulvarı
32. Cad. Moment Beştepe Plaza
No: 1 Kat: 10/158-159
Yenimahalle/Ankara /Türkiye
Tel: +90 506 354 87 60
e-posta: info@iramcenter.org
www.iramcenter.org

İÇİNDEKİLER

Temel Çıkarımlar | 4
Key Takeaways | 5
یافته های کلیدی | 6
Giriş | 7
Resmî Verilere Göre Daralma, Enflasyon ve Kur | 9
Bordrodaki Kriz: Hemşireler, Askerler ve Ücretliler | 13
Limanlardan Kara Sınırlarına Kırılan Tedarik Zinciri | 16
Çöküş mü Aşınma mı? | 19
Sonuç | 20

Savaş ve Abluka Kıskacında İran Ekonomisi

Temel Çıkarımlar

- İran ekonomisi 1405 yılının ilk çeyreğinde (21 Mart-21 Haziran 2026) yüzde 10,1 daralmış, işsizlik oranı yüzde 9,1'e yükselmiştir. Mehr ayında (23 Eylül-22 Ekim) bir önceki yılın aynı ayına göre enflasyon yüzde 88,7'ye, kırsal kesimde ise yüzde 107'ye ulaşmıştır. Serbest piyasada dolar da savaş öncesine göre yüzde 64 değer kazanmıştır.

- Krizin toplumdaki en görünür yüzü ödeme zincirindeki kopukluklar ve ücretlerin erimesidir. Hemşirelerin performans primi alacakları yaklaşık yedi aya ulaşmış, asgari ücretli bir işçinin eline geçen ücret Temmuz sonunda bir işçi hanesinin geçim sepetinin ancak yaklaşık dörtte birini karşılar hale gelmiştir.

- Deniz yolunun ablukayla kısıtlanmasıyla dış ticaretin bir kısmı kara sınırlarına, özellikle Türkiye hattına kaymıştır. Navlun bazı yüklerde 7.000 dolara çıkmış, sınırdaki bekleme süreleri haftaları bulmuş, bazı ilaç hammaddelerinin teslim süresi aylarla ölçülür olmuştur. ABD'nin Kasım başında kurduğu Demir Kapı Görev Gücü (Task Force Iron Gate) ise baskıyı kara sınırlarına ve Hazar güzergâhına da yaymayı hedeflemektedir.

- Ortaya çıkan tablo ne ani bir çöküşe ne de sorunsuz bir direnişe işaret etmektedir. Asıl mesele, yükü toplumun en kırılgan kesimlerine binen yavaş ama derin bir aşınmadır.

Iran’s Economy Under the Strain of War and Blockade

Key Takeaways

- Iran's economy contracted by 10.1 percent in the first quarter of the Iranian year 1405 (21 March-21 June 2026), and unemployment rose to 9.1 percent. Year-on-year inflation reached 88.7 percent in the month of Mehr (23 September-22 October) and 107 percent in rural areas. On the open market, the US dollar has risen 64 percent against the rial compared with pre-war levels.

- The most visible social face of the crisis is the breakdown of the payment chain and the erosion of wages. Nurses' performance-pay arrears have reached about seven months, and by late July a minimum-wage worker's total pay covered only about a quarter of a working-class household's subsistence basket.

- With the sea route restricted by the blockade, part of Iran's foreign trade has shifted to land borders, above all to the route through Türkiye. Freight for some loads has reached 7,000 dollars, border waits run to weeks, and delivery times for some pharmaceutical raw materials are now measured in months. In early November the United States set up Task Force Iron Gate to extend the pressure to Iran’s land borders and Caspian routes.

- The resulting picture points neither to collapse nor to frictionless resilience. The real issue is a slow but deep erosion whose burden falls on the most vulnerable segments of society.

اقتصاد ایران زیر فشار جنگ و محاصره

یافته های کلیدی

- اقتصاد ایران در سه‌ماهه نخست سال ۱۴۰۵، ۱۰٫۱ درصد کوچک شده و نرخ بیکاری به ۹٫۱ درصد رسیده است. تورم نقطه‌به‌نقطه در مهرماه به ۸۸٫۷ درصد و در مناطق روستایی به ۱۰۷ درصد رسیده است. نرخ دلار در بازار آزاد نیز نسبت به پیش از جنگ ۶۴ درصد افزایش یافته است.
- بارزترین جلوه اجتماعی بحران، گسست در زنجیره پرداخت‌ها و فرسایش دستمزدهاست. معوقات کارانه پرستاران به حدود هفت ماه رسیده و دستمزد یک کارگر حداقل‌بگیر در پایان تیر تنها حدود یک‌چهارم سبد معیشت یک خانوار کارگری را پوشش می‌داد.
- با محدود شدن مسیر دریایی در پی محاصره، بخشی از تجارت خارجی به مرزهای زمینی و به‌ویژه مسیر ترکیه منتقل شده است. کرایه حمل برخی محموله‌ها به ۷ هزار دلار رسیده، انتظار در مرزها به چند هفته کشیده و زمان تحویل برخی مواد اولیه دارویی اکنون به ماه‌ها رسیده است. ایالات متحده نیز در آبان‌ماه با تشکیل «کارگروه دروازه آهنین» (Task Force Iron Gate) در پی گسترش این فشار به مرزهای زمینی و مسیرهای دریای خزر است.
- تصویر به‌دست‌آمده نه از فروپاشی ناگهانی حکایت دارد و نه از مقاومتی بی‌هزینه. مسئله اصلی، فرسایشی آرام اما عمیق است که بار آن بر دوش آسیب‌پذیرترین اقشار جامعه افتاده است.

Giriş

İran Cumhurbaşkanı Mesud Pezeşkiyan'ın 9 Kasım 2026'da, Devrim Rehberi Mücteba Hamenei'nin "ne savaş ne barış" durumunun sona erdirilmesi talimatını verdiğini açıklaması, İran'ın içine düştüğü sıkışmışlığı birinci ağızdan açık biçimde ortaya koymaktadır. Pezeşkiyan aynı konuşmada üretimin durmasına izin verilmemesi gerektiğini vurgulamış, ülkede kimsenin geceleri aç yatmasını kabul edemeyeceğini de söylemiştir.[1] Pezeşkiyan'ın bu açıklamaları, savaşın ekonomik ve toplumsal maliyetlerinin İran yönetiminin öncelikli gündem maddelerinden biri hâline geldiğini göstermektedir. Öte yandan topyekûn çatışma şimdilik askıda olsa da Hürmüz Boğazı çevresinde saldırılar sürmektedir. ABD Başkanı Donald Trump'ın, savaş yeniden başlarsa vurulacak 38 köprünün belirlendiğini açıklaması da mevcut sükûnetin ne kadar kırılgan olduğunu hatırlatmaktadır.[2]

Hatırlanacağı üzere ABD ve İsrail'in 28 Şubat 2026'da başlattığı hava harekâtı 8 Nisan'da Pakistan'ın arabuluculuğuyla yürürlüğe giren ateşkesle durmuştur. Ne var ki İslamabad görüşmelerinin 12 Nisan'da sonuçsuz kalmasının ardından Washington, ertesi gün İran limanlarına deniz ablukası uygulamaya başlamıştır.[3] İki ülkenin cumhurbaşkanlarının 17 Haziran'da imzaladığı İslamabad Mutabakatı'nın ardından ABD ablukayı kaldırmıştır.[4] Ancak Hürmüz'de ticari gemilere yönelik saldırıların yeniden başlamasıyla abluka 14 Temmuz'da tekrar devreye girmiş-

---

1 "دستور آیت‌الله مجتبی خامنه‌ای درباره وضعیت جنگ | پزشکیان: می‌توانیم با عزت گفت‌وگو و موضوع را تمام کنیم", *Hamshahri Online*, 9 Kasım 2026, https://www.hamshahrionline.ir/news/1084521 (erişim 14 Kasım 2026).

2 "Iran Stands by Demands to End the War as US Ramps Up Military Pressure", *Al Jazeera*, 9 Kasım 2026, https://www.aljazeera.com/news/2026/11/9/iran-stands-by-demands-to-end-the-war-as-us-ramps-up-military-pressure (erişim 15 Kasım 2026).

3 "Pakistan DPM Dar Urges US, Iran to Uphold Commitment to Ceasefire as Talks Conclude without Deal", *Dawn* (Asia News Network), 13 Nisan 2026, https://asianews.network/pakistan-dpm-dar-urges-us-iran-to-uphold-commitment-to-ceasefire-as-talks-conclude-without-deal/ (erişim 15 Kasım 2026). Ablukanın başlangıcı için bk. "US Begins Naval Blockade of Iran after Tehran's Threats to Commercial Ships in Hormuz: What It Means", *Gulf News*, 13 Nisan 2026, https://gulfnews.com/world/mena/us-begins-naval-blockade-of-iran-after-tehrans-threats-to-commercial-ships-in-hormuz-what-it-means-1.500504830 (erişim 14 Kasım 2026).

4 Rabia İclal Turan ve Faisal Mahmud, "Islamabad MoU between US, Iran Enters into Force with Immediate Effect: Pakistan", *Anadolu Ajansı*, 18 Haziran 2026, https://www.aa.com.tr/en/world/islamabad-mou-between-us-iran-enters-into-force-with-immediate-effect-pakistan/3970313 (erişim 15 Kasım 2026).

tir.[5] Ağustos'ta ise Trump, savaşı bitirmeye yönelik diğer yolların sonuçsuz kaldığı bir dönemde ağırlığı yeniden yaptırımlara vermiştir. ABD Hazine Bakanı Scott Bessent de Nisan ortasından bu yana yürütülen ekonomik kampanyayı bombardımanın "mali karşılığı" olarak tanımlamıştır.[6] Ağustos ortasında Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) İran'la bütün ticari ve mali işlemleri durdurması da kuşatmanın ekonomik halkasını iyice daraltmıştır.[7] Trump da BAE'nin kararından saatler sonra, 19 Ağustos'ta Truth Social'da İran'ın anlaşma fırsatını değerlendirmediğini belirterek "eşi görülmemiş ölçekte ekonomik savaş ve tecrit" ilan etmiştir. Trump, İran'a herhangi bir can simidi sağlayan her ülkenin de ağır ekonomik sonuçlarla karşılaşacağı uyarısında bulunmuştur.[8] ABD Hazinesi ise 24 Ağustos'ta Trump'ın talimatıyla "Ekonomik Dışlama Operasyonu" (*Operation Economic Outcast*) adını verdiği kapsamlı bir yaptırım kampanyası başlatmıştır. Bessent, operasyonun amacını rejimi ayakta tutan bütün ekonomik can damarlarını kesmek olarak tanımlamıştır.[9] Kasım başında ise ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM), deniz ablukasını tamamlamak üzere Demir Kapı Görev Gücü'nü (*Task Force Iron Gate*) kurmuştur. Görev gücü, yaptırımlı malların, çift kullanımlı teknolojilerin ve yasa dışı gelirlerin İran'ın kara sınırları ve Hazar Denizi üzerinden geçişini engellemeyi amaçlamaktadır.[10]

Dışarıdan bakıldığında İran'daki tablo genellikle iki uçtan biriyle okunmaktadır. Bir tarafta yakın bir çöküş beklentisi, diğer tarafta ise her şeye rağmen ayakta kalan bir devlet anlatısı bulunmaktadır. Oysa sahadaki veriler, yükü toplumun en kırılgan kesimlerine binen yavaş ama derin bir krize işaret etmektedir. Bu çalışma, İran'ın resmî verileri ve yerli basını üzerinden söz konusu durumun genel çerçevesini çizmeyi amaçlamaktadır.

---

5 Jon Gambrell, Collin Binkley ve Konstantin Toropin, "US Restores Blockade on Iran after Its Attacks on Ships in the Strait of Hormuz", *Associated Press*, 14 Temmuz 2026, https://abc7ny.com/post/us-attacks-iran-tehran-retaliates-middle-east-threatening-return-war/19505227/ (erişim 15 Kasım 2026).

6 "Trump Pivots Back to Sanctions for Iran as Other Strategies to End His War Fizzle", *NPR*, 11 Ağustos 2026, https://www.npr.org/2026/08/11/g-s1-138160/us-iran-war (erişim 15 Kasım 2026).

7 "امارات: تا اطلاع ثانوی مبادلات تجاری با ایران متوقف می‌شود (۸۲ مرداد ۵۰۴۱)", *Shahrara News*, 19 Ağustos 2026, https://shahraranews.ir/fa/news/438958 (erişim 14 Kasım 2026).

8 "Trump Announces 'Most Crushing Economic Operation Ever' against Iran", *Al Jazeera*, 19 Ağustos 2026, https://www.aljazeera.com/news/2026/8/19/trump-announces-most-crushing-economic-operation-ever-against-iran (erişim 26 Kasım 2026).

9 "Remarks from Secretary of the Treasury Scott Bessent on Operation Economic Outcast against Iran", U.S. Department of the Treasury, 24 Ağustos 2026, https://home.treasury.gov/news/press-releases/sb0614 (erişim 26 Kasım 2026).

10 "U.S. Task Force to Disrupt Land Transit Routes into Iran", *Daily Tribune (AFP)*, 9 Kasım 2026, https://tribune.net.ph/2026/11/09/us-task-force-to-disrupt-land-transit-routes-into-iran (erişim 26 Kasım 2026).

Tablo 1: Savaş ve Abluka Sürecinin Kronolojisi (2026)

Tarih	Gelişme
28 Şubat	ABD ve İsrail, İran'a yönelik hava harekâtını başlattı.
8 Nisan	Pakistan arabuluculuğunda iki haftalık ateşkes yürürlüğe girdi.
11-12 Nisan	ABD ile İran arasındaki İslamabad görüşmeleri anlaşma olmadan sona erdi.
13 Nisan	ABD, İran limanlarına deniz ablukası uygulamaya başladı.
17-18 Haziran	İki ülkenin cumhurbaşkanları İslamabad Mutabakatı'nı imzaladı, ertesi gün abluka kaldırıldı.
14 Temmuz	Hürmüz'de ticari gemilere yönelik saldırıların ardından abluka yeniden yürürlüğe girdi.
19 Ağustos	BAE, İran'la bütün ticari ve mali işlemleri durdurdu. Trump, İran'a karşı "eşi görülmemiş ölçekte ekonomik savaş" ilan etti.
24 Ağustos	ABD Hazinesi "Ekonomik Dışlama Operasyonu"nu başlattı.
8 Eylül	Üçüncü kademe benzinin litre fiyatı 5 bin tümenden 10 bin tümene çıkarıldı.
Eylül'ün ikinci haftası	Tanker takip verilerine göre İran'ın deniz yoluyla ham petrol ihracatı sıfıra indi.
7 Kasım	CENTCOM, ablukayı kara sınırlarına ve Hazar Denizi'ne genişleten Demir Kapı Görev Gücü'nü kurdu.
9 Kasım	Pezeşkiyan, Devrim Rehberi'nin "ne savaş ne barış" durumunun sona erdirilmesi talimatı verdiğini açıkladı.

Resmî Verilere Göre Daralma, Enflasyon ve Kur

İran ekonomisinin savaş öncesinde de ciddi yapısal sorunları bulunmaktaydı. Haziran 2025 ve Şubat 2026 savaşları ise bu sorunları daha da derinleştirmiştir. Nitekim savaşın üretime etkisi İran İstatistik Merkezi'nin çeyreklik büyüme verilerine de yansımıştır. Buna göre ekonomi 1405 yılının ilk çeyreğinde (21 Mart-21 Haziran 2026) bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 10,1 daralmıştır. Petrol hariç tutulduğunda bile küçülme yüzde 4,6'yı bulmuş, en sert düşüş ise sanayi ve madencilikte yaşanmıştır. Büyüyen tek sektörün tarım olması, darbenin petrolle sınırlı kalmayıp ekonominin neredeyse bütün kollarına yayıldığını göstermektedir (Grafik 1).[11] Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) Ekim ayında güncellediği tahminde İran ekonomisinin 1405 yılında (21 Mart 2026-20 Mart 2027) yüzde 7,6 küçüleceğini öngörmesi de baharda görülen daralmanın yıl geneline yayılacağına işaret etmektedir.[12]

11 "رشد اقتصادی در بهار ۵۰۴۱ منفی شد", *Bank-e Avval*, 20 Eylül 2026, https://bankavl.com/بخش-اخبار-2/62370-رشد-اقتصادی-در-بهار-منفی-شد (erişim 14 Kasım 2026).

12 "صندوق النقد يتوقع ارتفاع التضخم في إيران إلى ٧٨٦٪", *Al-Modon*, 23 Ekim 2026, https://www.almodon.com/economy/2026/10/23/صندوق-النقد-يتوقع-ارتفاع-التضخم-في-إيران-إلى (erişim 14 Kasım 2026).

Grafik 1: 1405 Baharında (21 Mart-21 Haziran 2026) Ekonomik Büyüme

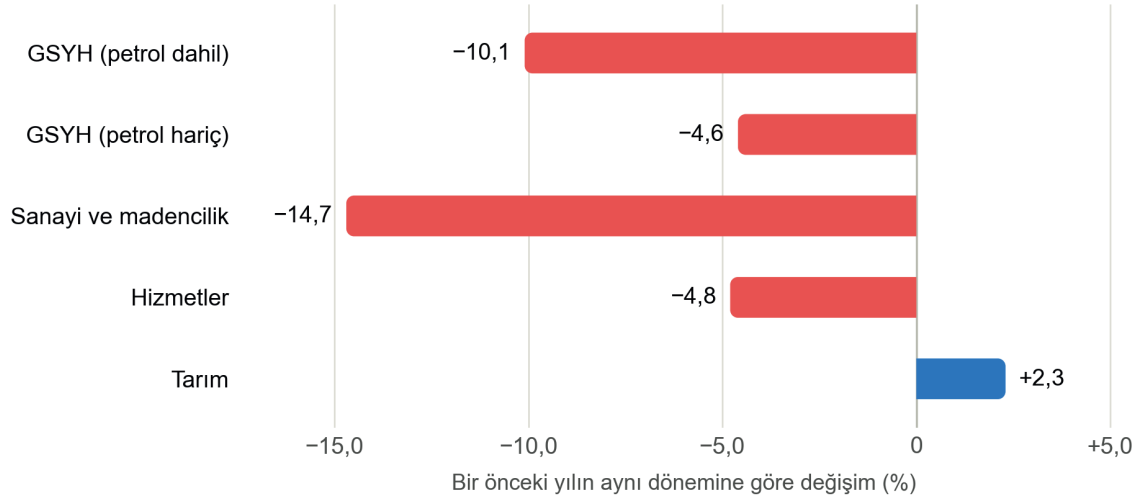

Kaynak: İran İstatistik Merkezi çeyreklik büyüme verileri (Bank-e Avval, 20 Eylül 2026).[13]

Petrol cephesinde ise bütçe verileriyle saha verileri birbirinden ayrışmaktadır. Bütçe performans raporuna ilişkin basına yansıyan bilgilere göre petrol geliri Mordad ayı sonuna (22 Ağustos) kadar hedefin yaklaşık yüzde 110'u oranında gerçekleşmiştir.[14] Buna karşılık tanker takip verileri, İran'ın deniz yoluyla ham petrol ihracatının Eylül'ün ikinci haftasında sıfıra indiğini ve Ekim başında da bu seviyede kaldığını göstermektedir. Aynı verilere göre yaklaşık 83 milyon varil İran petrolü tankerlerde beklemekte, bunun yarısından fazlası da Hürmüz'ün batısında mahsur bulunmaktadır.[15] Ancak iki veri farklı dönemleri kapsamaktadır. Bütçe rakamı, deniz yoluyla ihracatın henüz durmadığı Mordad sonuna kadarki dönemi yansıtmakta, ihracatın durduğu Eylül'ü kapsamamaktadır. Dolayısıyla deniz yoluyla petrol ihracatındaki düşüşün bütçe gelirlerine ne ölçüde yansıdığı mevcut veriler üzerinden tespit edilememektedir.

Krizin hanelere en hızlı ulaşan yüzü ise enflasyondur. İstatistik Merkezi'ne göre Mehr ayında (23 Eylül-22 Ekim) bir önceki yılın aynı ayına göre enflasyon yüzde 88,7 olarak gerçekleşmiştir.[16] Bununla birlikte ülke ortalaması, kent ile kır arasındaki derin farkı gizlemektedir. Enflasyon kent-

13 "رشد اقتصادی در بهار ۵۰۴۱ منفی شد".

14 "تحقق ۰۱۱ درصدی درآمد نفت در بودجه ۵۰۴۱", *Keyhan*, 14 Eylül 2026, https://kayhan.ir/fa/news/337990 (erişim 14 Kasım 2026).

15 Carolina Curiel, "US Blockade Cuts Iran Crude Exports to Zero", *OilMonster*, 14 Ekim 2026, https://www.oilmonster.com/article/us-blockade-cuts-iran-crude-exports-to-zero/8686 (erişim 15 Kasım 2026).

16 "مرکز آمار ایران: تورم نقطه‌ای مهر به ۸۸.۷ درصد رسید؛ هزینه آموزش رکورد زد", Quds Online, 28 Ekim 2026, https://www.qudsonline.ir/news/666492 (erişim 14 Kasım 2026). Merkez Bankası ise kentsel tüketici fiyatları endeksinde aynı ay için bir önceki yılın aynı ayına göre enflasyonu yüzde 83,5 olarak açıklamıştır. Bk. "تورم مهرماه ۱۴۰۵ اعلام شد؛ نرخ تورم نقطه‌به‌نقطه کاهش یافت", Khabar Fouri, 10 Kasım 2026, https://www.khabar-foori.com/fa/tiny/news-3258800 (erişim 14 Kasım 2026).

lerde yüzde 85,5 iken kırsalda yüzde 107'ye ulaşmış, yani kırsalda fiyatlar bir yılda iki katını aşmıştır.[17] Gıda ve içeceklerde bir yıl öncesine göre artış da yüzde 112,6'yı bulmuştur.[18] Artışın en sert hissedildiği yer ise mutfağın temel kalemleridir. Tir ayı (22 Haziran-22 Temmuz 2026) verilerine göre yağların fiyatı bir yılda yüzde 261,5 artmış, süt, peynir ve yumurtada bu oran yüzde 147,1'e, kırmızı ve beyaz ette ise yüzde 145,2'ye ulaşmıştır (Grafik 2).[19] Okulların açıldığı Mehr ayında eğitim grubunda fiyatların tek ayda yüzde 23,5 artması da ailelerin bütçesine yeni bir yük eklemiştir.[20]

Grafik 2: Tir 1405'te (22 Haziran-22 Temmuz 2026) Gıda Gruplarında Bir Yıl Öncesine Göre Fiyat Artışı

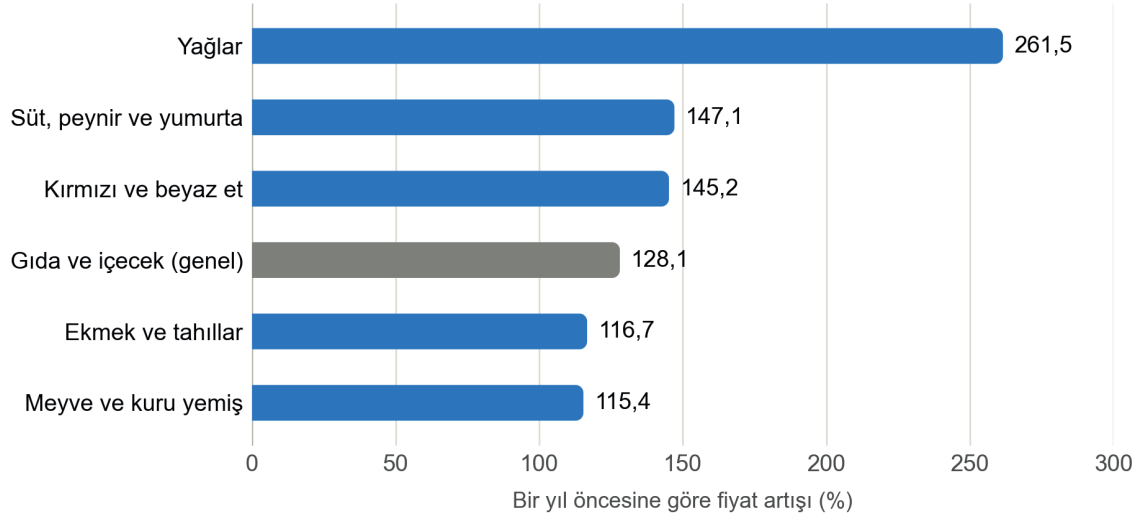

Kaynak: Resmî tüketici fiyatları verileri (Tasnim, 31 Temmuz 2026).[21] Gri çubuk gıda ve içecek grubunun genelini, mavi çubuklar ise alt grupları göstermektedir.

Riyaldeki değer kaybı bu tablonun hem nedeni hem de sonucudur. Savaştan üç gün önce, 25 Şubat'ta 164.870 tümen olan serbest piyasa doları,[22] 14 Kasım'da 270.190 tümene, yani yaklaşık 2,7 milyon riyale çıkmıştır.[23] Bu, savaş öncesine göre yaklaşık yüzde 64'lük bir artış anlamına gelmektedir. Kurun seyri, piyasanın diplomasiye ve ablukaya ne kadar duyarlı olduğunu

17 "مرکز آمار ایران: تورم نقطه‌ای مهر به ۷.۸۸ درصد رسید".

18 "تورم مهرماه به ۷.۸۸ درصد رسید؛ ادامه رکوردشکنی تورم سالانه/ خوراکی‌ها ۲۱۱ درصد گران شدند", *Khabar Online*, 28 Ekim 2026, https://www.khabaronline.ir/news/2294471 (erişim 15 Kasım 2026).

19 "جزئیات تورم خوراکی ها در تیرماه", *Tasnim*, 31 Temmuz 2026, https://www.tasnimnews.ir/fa/news/1405/05/09/3660726 (erişim 15 Kasım 2026).

20 "مرکز آمار ایران: تورم نقطه‌ای مهر به ۷.۸۸ درصد رسید".

21 "جزئیات تورم خوراکی ها در تیرماه".

22 "بازار ارز برای دومین روز متوالی صعودی شد [چهارشنبه ۶ اسفند ۴۰۴۱]", *Digiato*, 25 Şubat 2026, https://digiato.com/finance-investment/foreign-exchange-market-rose-second-consecutive-day-25-february-2026 (erişim 15 Kasım 2026).

23 "نرخ دلار، طلا و یورو امروز شنبه ۳۲ آبان ۵۰۴۱ / دلار و طلا نزولی شدند", *Donya-e Eqtesad*, 14 Kasım 2026, https://donya-e-eqtesad.com/fa/tiny/news-4308272 (erişim 14 Kasım 2026).

da açıkça ortaya koymaktadır (Grafik 3). Mutabakat beklentisinin öne çıktığı Haziran ortasında dolar 156 bin tümene kadar gerilemiştir.[24] Ablukanın yeniden devreye girmesi ve çatışmaların tırmanmasıyla 15 Temmuz'da ise 188 bin tümene çıkmış,[25] Eylül sonunda da 257 bin tümen civarına ulaşmıştır.[26] Bu hızla değer kaybeden bir para biriminde ithalatçı malın maliyetini, esnaf da satış fiyatını hesaplayamamaktadır. Döviz kurundaki dalgalanmaların yarattığı belirsizlik, Aralık 2025'te Tahran çarşısında başlayan protestoların başlıca nedenlerinden biri olmuştur.[27] Protestoların başladığı 28 Aralık'ta dolar, bir ay içinde 116 bin tümenden 142 bin tümene çıkmıştır.[28] Bugünkü kur ise o seviyenin neredeyse iki katıdır.

Grafik 3: Serbest Piyasada Doların Seçili Tarihlerdeki Seviyesi (Bin Tümen, Aralık 2025-Kasım 2026)

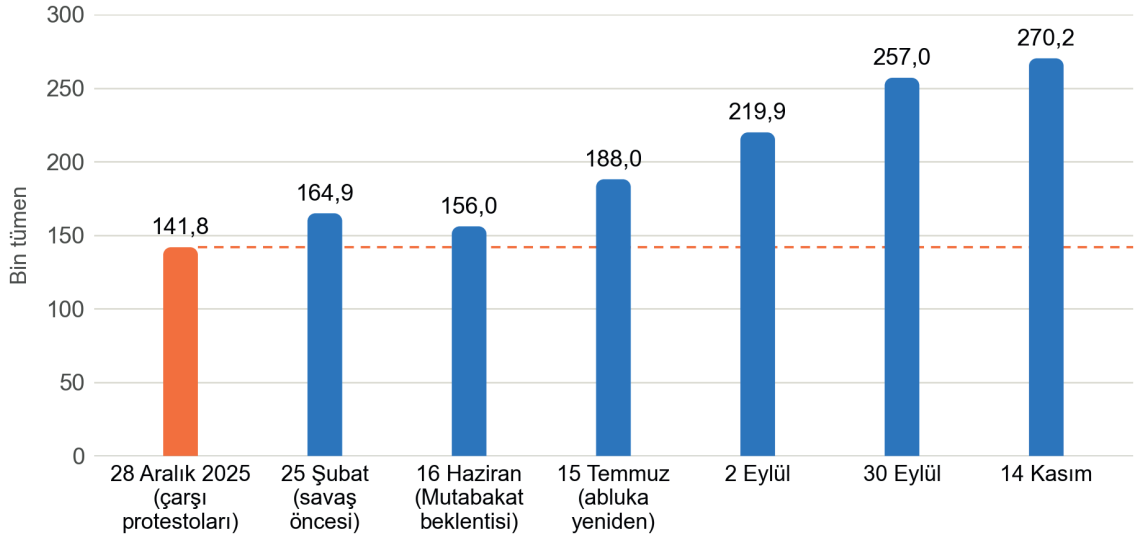

Kaynak: Eghtesad Online (28 Aralık 2025), Digiato (25 Şubat), Tejarat News (16 Haziran), Ecoiran (15 Temmuz), TGJU (2 Eylül, kapanış), Aftab News (30 Eylül), Donya-e Eqtesad (14 Kasım). Değerler ilgili günlerin işlem seviyeleridir. Turuncu çubuk ve kesikli çizgi, Tahran çarşısında protestoların başladığı 28 Aralık 2025'teki kuru göstermektedir.

---

24 "پیش‌بینی قیمت دلار چهارشنبه 72 خرداد 5041 / دلار در مسیر از دست‌دادن خطوط حمایت", *Tejarat News*, 16 Haziran 2026, https://tejaratnews.com/پیش-بینی-قیمت-دلار-سه-شنبه-26-خرداد-1-2/ (erişim 15 Kasım 2026).

25 "بازار چه خبر؟/جهش دلار با تشدید تنش‌ها؛ کدام نمادها امروز خبرساز شدند؟", *Ecoiran*, 15 Temmuz 2026, https://ecoiran.com/fa/tiny/news-143898 (erişim 15 Kasım 2026).

26 "قیمت دلار، سکه و طلا امروز چهارشنبه ۸۰/۷۰/۵۰۴۱", *Aftab News*, 30 Eylül 2026, https://aftabnews.ir/fa/news/1068608 (erişim 15 Kasım 2026).

27 "تهران/ تجمع جمعی از کسبه در اعتراض به بی‌ثباتی قیمت ارز", *Asriran*, 28 Aralık 2025, https://www.asriran.com/fa/news/1127875 (erişim 15 Kasım 2026). Haber ISNA'ya dayanmaktadır. Ertesi gün çarşıda kepenklerin kapanması için bk. "اعتراضات در بازار و شعار دادن کسبه در سبزه میدان و چهارراه استانبول / مغازه‌ها تعطیل شد", *Eghtesad Online*, 29 Aralık 2025, https://www.eghtesadonline.com/fa/news/2109814 (erişim 15 Kasım 2026).

28 "افزایش ناگهانی قیمت دلار بازار آزاد امروز ۷ دی ۴۰۴۱ / جهش قیمت دلار از ۵۲ هزارتومان گذشت + جدول قیمت ارزهای پرفروش", *Eghtesad Online*, 28 Aralık 2025, https://www.eghtesadonline.com/fa/news/2109448 (erişim 15 Kasım 2026). Habere göre dolar o gün 139.460-142.200 tümen bandında dalgalanmış, anlık fiyatı 141.830 tümene ulaşmıştır. Bir ay önce (29 Kasım 2025) ise 115.860 tümenden işlem görmüştür.

Bordrodaki Kriz: Hemşireler, Askerler ve Ücretliler

Ekonomik krizin toplumsal yansımalarından biri ödemelerde yaşanan gecikmelerdir. Bu durumun en belirgin örneklerinden biri sağlık sektöründe görülmektedir. İran Hemşirelik Teşkilatı Genel Başkanı Ahmed Necatiyan 17 Ekim'de, ülke genelinde hemşirelerin performans primi alacaklarının yaklaşık yedi aya ulaştığını açıklamıştır. Necatiyan, hemşirelik alanındaki sorunların bir kısmının yıllar içinde biriktiğini, bir kısmının ise enflasyon ve mevcut ekonomik koşulların etkisiyle ortaya çıktığını belirtmiştir. Ona göre gecikmede Sosyal Güvenlik Kurumu ile Sağlık Sigortası Kurumu'nun üniversite hastanelerine olan borçlarının da payı vardır. Bu süreçte hemşireler yaklaşık 80 saati bulan zorunlu fazla mesaiyle çalışmaya devam etmektedir.[29]

Sağlık Bakanlığı ise ödeme sorunlarının hafiflediğini savunmaktadır. Bakanlığın hemşirelikten sorumlu yardımcısı Abbas Ebadi'ye göre hemşirelerin tarifelerden kaynaklanan birikmiş alacaklarında, son iki yılda ortalama bir yıla ulaşan ödeme gecikmesi yaklaşık altı aya düşmüştür.[30] Ancak bu açıklamadan aylar önce hemşirelerin yaşadığı sorunlar protestolara dönüşmüştür. Necatiyan, 5 Ağustos'ta Tahran'ın güneybatısındaki Feyyazbahş Hastanesi'nde eylem yapan hemşirelerin taleplerini "yalnızca mesleki haklar ve geçim koşullarıyla ilgili bir itiraz" olarak nitelendirmiştir.[31] Savaş dönemlerinde artan iş yüküne rağmen hemşirelerin birikmiş alacaklarını tahsil etmek için protestolara başvurması, sağlık sektöründeki çalışma koşullarının ve ücret sorunlarının ağırlaştığını göstermektedir.[32]

Güvenlik birimlerine ilişkin iddialar ise daha temkinli ele alınmalıdır. ABD Başkanı Donald Trump Ağustos'ta İran'ın askerlerine maaş ödemediğini ileri sürmüştür.[33] Ancak bu çalışma kapsamında taranan İran basınında söz konusu iddiayı doğrulayan bir bilgiye rastlanmamıştır. Basına yansıyan somut gecikme emekli askerlerle ilgilidir. Silahlı Kuvvetler emeklilerinin Ordibehişt (Nisan-Mayıs) maaşları ay sonuna gelinmesine rağmen ödenmemiştir. Silahlı Kuvvetler Emeklilik Fonu emeklilerinden sendikal aktivist Emir Rehber'e göre gecikme, Plan ve Bütçe Teşkilatı'nın özel ek ödeme kalemini tam olarak karşılamamasından kaynaklanmaktadır.[34] Söz konusu gecikme, askerî emeklilere yönelik ödemelerde finansman sorunları yaşandığına işaret etmekle birlikte aktif görevdeki askerlerin maaşlarına veya güvenlik kurumlarının mali durumuna ilişkin genel bir değerlendirme yapmak için yeterli değildir.

---

29 "رییس سازمان نظام پرستاری: معوقات کارانه پرستاران کشور به هفت ماه رسید", *Tejarat News*, 17 Ekim 2026, https://tejaratnews.com/رییس-سازمان-نظام-پرستاری-معوقات-کاران (erişim 14 Kasım 2026).

30 "آخرین وضعیت پرداخت معوقات پرستاران اعلام شد؛ خبر مهم برای کادر درمان", *Borna*, 1 Kasım 2026, https://borna.news/fa/news/2409609 (erişim 14 Kasım 2026).

31 "ماجرای اعتراض پرستاران بیمارستان فیاض بخش", *Mehr*, 5 Ağustos 2026, https://www.mehrnews.com/news/6908709 (erişim 14 Kasım 2026).

32 "رییس سازمان نظام پرستاری: معوقات کارانه پرستاران کشور به هفت ماه رسید".

33 "Trump Pivots Back to Sanctions for Iran".

34 "حقوق بازنشستگان نیروهای مسلح فقط ۰۰۶ هزارتومان افزایش یافت؟ علت تاخیر پرداخت حقوق اردیبهشت چیست؟", *Shargh*, 19 Mayıs 2026, https://www.sharghdaily.com/fa/tiny/news-1104627 (erişim 14 Kasım 2026).

Ücretliler de aynı sıkışmanın içindedir. Yüksek Çalışma Konseyi, 21 Mart 2026'da başlayan İran yılı için asgari ücreti yaklaşık yüzde 61 artırarak aylık 16,6 milyon tümene (savaş öncesi kurla yaklaşık 100 dolar)[35] çıkarmıştır.[36] Ancak hızlı fiyat artışları karşısında ücretin reel değeri birkaç ay içinde ciddi biçimde gerilemiştir. Yüksek Çalışma Konseyi'nin eski üyesi ve ücret komitesinin eski işçi temsilcisi Feramerz Tevfiki'nin İstatistik Merkezi verileri ve Beslenme Enstitüsü'nün gıda sepetine dayanan hesabına göre 3,3 kişilik ortalama bir işçi hanesinin asgari geçim sepeti 22 Temmuz 2026 itibarıyla yaklaşık 90 milyon tümene (yaklaşık 480 dolar) ulaşmıştır. Evli, tek çocuklu ve bir yıl kıdemli asgari ücretli bir işçinin bütün yardımlar dahil ücreti ise 24,9 milyon tümende (yaklaşık 130 dolar) kalmıştır (Grafik 4). Tevfiki'ye göre yıl başında ücretin asgari geçim giderlerini karşılama oranı yüzde 58,24 iken, bu oran 22 Temmuz itibarıyla yüzde 27,58'e gerilemiştir. Başka bir deyişle ücret, yıl başında ayın 17 gününe yeterken Temmuz'da ancak sekiz güne yetmektedir.[37] Ne var ki rakamlar incelendiğinde iki oranın aynı sepete dayanmadığı görülmektedir. Yıl başındaki oran, Yüksek Çalışma Konseyi'nin Şubat-Mart 2026'da 42,9 milyon tümen (savaş öncesi kurla yaklaşık 260 dolar) olarak belirlediği resmî sepete göre hesaplanmıştır. Temmuz oranı ise Tevfiki'nin kendi hesapladığı sepete dayanmaktadır. Konseyin rakamı, asgari ücret görüşmelerinde esas alınan resmî sepettir. Tevfiki'nin rakamı ise dördüncü ve beşinci gelir dilimlerindeki hanelerin harcamalarında gıdanın payından (yüzde 38,05) hareketle yapılmış bağımsız bir tahmindir. Bu nedenle iki oran arasındaki farkın tamamı aradaki dört ayda yaşanan fiyat artışlarına bağlanamaz. Yine de ücretin fiyat artışları karşısında hızla eridiği açıktır. Konseyin sepeti güncellememesi nedeniyle Tevfiki'nin İstatistik Merkezi verilerine dayanan aylık hesapları İran basınında yaygın biçimde referans alınmaktadır. Tevfiki'nin Ekim ortasında güncellediği hesaba göre sepet 91,3 milyon tümene ulaşmış, asgari ücretin karşıladığı süre de sekiz günde kalmıştır.[38]

Bu açığın giderilmesi için kâğıt üzerinde bir adım da öngörülmüştür. Asgari ücret kararının 10. bendi, işçi hanelerinin harcama sepetinin Şehriver ayı sonuna (22 Eylül) kadar yeniden gözden geçirilmesini öngörmektedir. Fakat bu süre herhangi bir karar alınmadan dolmuştur. Konseydeki işçi temsilcileri de 13 Ekim'de kamuoyuna yansıyan bir mektupla Kooperatifler, Çalışma ve Sosyal Refah Bakanı Ahmed Meyderi'den konseyin ücret revizyonu gündemiyle olağanüstü toplanmasını talep etmiştir.[39] Ücret revizyonu talebinin muhatabı olan Meyderi de Meclis'te artan bir baskıyla karşı karşıyadır. Meclis, 24 Kasım'da Meyderi'nin sosyal güvenlik politikalarının

---

35 Dolar karşılıkları, Grafik 3'te yer alan serbest piyasa kurları esas alınarak hesaplanmış ve yuvarlanmıştır. Mart rakamları için savaş öncesi 25 Şubat kuru (164.870 tümen), Temmuz rakamları için 15 Temmuz kuru (yaklaşık 188 bin tümen) kullanılmıştır.

36 "جدول افزایش حقوق کارگران در سال ۵۰۴۱/ حداقل دستمزد چقدر است؟", *Jamaran*, 16 Mart 2026, https://www.jamaran.news/fa/tiny/news-1701495 (erişim 14 Kasım 2026).

37 "سبد معیشت ۰۹ میلیون تومان شد", *Aftab News*, 18 Ağustos 2026, https://aftabnews.ir/fa/news/1061365 (erişim 14 Kasım 2026).

38 "حداقل دستمزد کفاف مخارج ۸ روز را می‌دهد/ هزینه سبد معیشت ۱۹ میلیون و ۰۰۳ هزار تومان شد", *Khabar Online*, 15 Ekim 2026, https://www.khabaronline.ir/news/2288059 (erişim 26 Kasım 2026).

39 "سرنوشت ترمیم حقوق کارگران چه شد؟", *Borna*, 13 Ekim 2026, https://borna.news/fa/news/2401375 (erişim 15 Kasım 2026).

uygulanmaması ve bakanlığa bağlı şirketlerdeki yönetim istikrarsızlığına ilişkin bir soru önergesine verdiği yanıtları 115'e karşı 107 oyla yetersiz bulmuştur. Bu, bakanın aldığı üçüncü "sarı kart" olmuştur. Önceki sarı kartlardan biri de gelir dilimlerinin belirlenmesi ve gıda kuponu (*kalabarg*) dağıtımıyla ilgilidir. Sarı kartların gerekçeleri doğrudan ücret düzeyine değil, bakanlığın sosyal güvenlik ve sosyal yardım alanındaki yönetimine ilişkindir. İç Tüzüğün 209. maddesine göre üçüncü sarı kart, gensoru önergesinin komisyona sevk edilmeksizin Genel Kurul'da okunmasının yolunu açmaktadır. Meclis Başkanlık Divanı üyeleri, gensoruya ilişkin kararın önümüzdeki hafta açıklanacağını belirtmektedir.[40]

Grafik 4: İşçi Hanesinin Aylık Geçim Sepeti ve Asgari Ücretli İşçinin Maaşı.

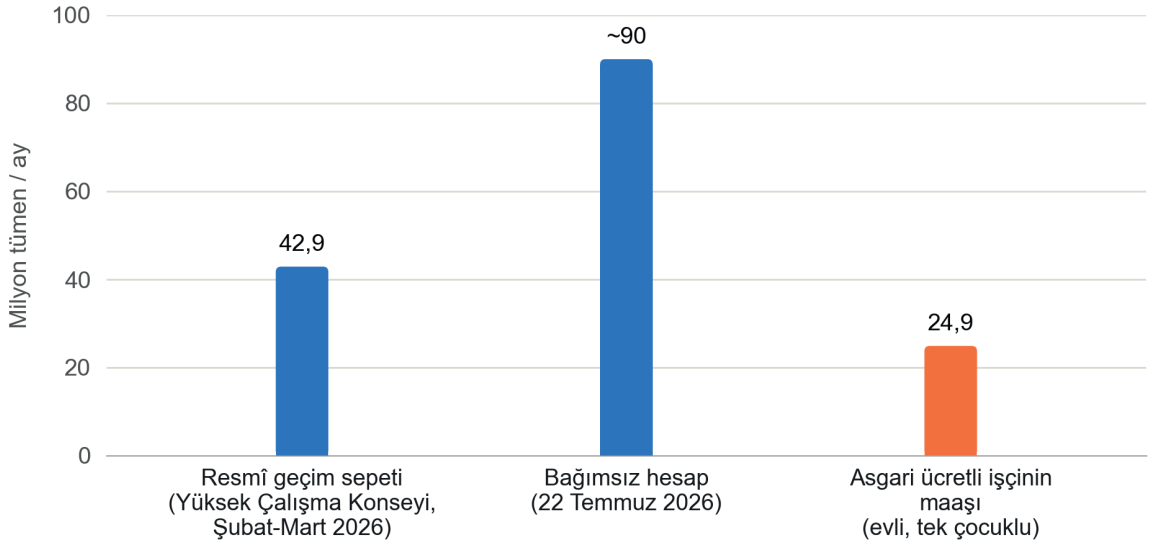

Kaynak: Yüksek Çalışma Konseyi ve işçi aktivisti Feramerz Tevfiki'nin hesabı (ILNA'dan aktaran Aftab News, 18 Ağustos 2026).[41] Maaş, evli, tek çocuklu ve bir yıl kıdemli asgari ücretli bir işçinin bütün yardımlar dahil aylık ücretidir. Resmî sepet ile 3,3 kişilik ortalama hane için yapılan bağımsız hesap farklı yöntemlere dayanmaktadır.

İstihdamdaki kayıp da azımsanacak gibi değildir. İstatistik Merkezi'ne göre 1405 baharında işsizlik oranı bir yıl öncesine göre 1,8 puan artarak yüzde 9,1'e yükselmiş, çalışan sayısı yaklaşık 450 bin kişi azalmıştır. 15-24 yaş arasındaki gençlerde ise işsizlik yüzde 23,4'e çıkmıştır.[42] Çalışma Bakan Yardımcısı ve Teknik ve Mesleki Eğitim Teşkilatı Başkanı Gulamhüseyin Muhammedi'nin Nisan ayında açıkladığı ilk tahmin çok daha ağır bir tabloya işaret etmiştir. Muhammedi,

40 "میدری در آستانه استیضاح / مطالبه استیضاح را تا حصول نتیجه دنبال می‌کنم", *Tabnak*, 25 Kasım 2026, https://tabnak.ir/fa/news/4204157 (erişim 26 Kasım 2026). İç Tüzüğün 209. maddesine ve takvime ilişkin açıklamalar için bk. "وزیر کار در یک قدمی استیضاح", *Aftab News*, 25 Kasım 2026, https://aftabnews.ir/fa/news/1079676 (erişim 26 Kasım 2026).

41 "سبد معیشت ۰۹ میلیون تومان شد".

42 "نرخ بیکاری بهار ۵۰۴۱ به ۱.۹ درصد رسید", *ANA*, 29 Temmuz 2026, https://ana.ir/fa/news/1072315 (erişim 15 Kasım 2026).

ilk tahminlere göre savaş nedeniyle bir milyondan fazla işin kaybedildiğini söylemiştir.[43] Ancak iki rakam aynı şeyi ölçmemektedir. Bunlardan biri işgücü anketine, diğeri ise ateşkesin hemen ardından yapılan bir ön tahmine dayanmaktadır. Ekonomi Bakanı Seyyid Ali Medenizade istihdamı korumak için yaklaşık 80 trilyon tümenlik (Eylül başındaki kurla yaklaşık 360 milyon dolar) işletme sermayesi kredisi ayrıldığını açıklamıştır.[44] Yine de işsizliğe ilişkin resmî verilerin ablukanın yeniden başladığı Temmuz öncesini kapsadığı unutulmamalıdır.

Limanlardan Kara Sınırlarına Kırılan Tedarik Zinciri

Ablukanın özel sektör üzerindeki başlıca etkilerinden biri, tedarik zincirlerinde meydana gelen aksamalardır. Deniz taşımacılığına getirilen kısıtlamalardan önce İran'ın ithalatının yaklaşık yüzde 80'i, ihracatının ise yüzde 70'i deniz yoluyla gerçekleştirilirken kara taşımacılığının payı yüzde 8-9 düzeyinde kalmıştır. Kısıtlamaların ardından deniz yoluyla taşınan yüklerin bir bölümü kara yollarına yönelmiştir (Tablo 2). Ancak bu değişim, kara taşımacılığında maliyetlerin yükselmesine ve sınır geçişlerinde ciddi gecikmelere neden olmuştur. İran Uluslararası Taşımacılık Şirketleri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı İhsan Melikzade'nin Ekim sonunda açıkladığı veriler, yaşanan aksaklıkların boyutunu göstermektedir. Melikzade'ye göre Türkiye'den İran'a yapılan taşımacılıkta navlun ücretleri bazı yüklerde 7 bin dolara kadar yükselirken bazı sınır kapılarında kamyonların bekleme süreleri 10-15 güne ulaşmıştır.[45]

Bu süreçte Türkiye, İran'ın dış ticaretinde en önemli kara güzergâhlarından biri hâline gelmiştir. Ancak sınır geçişlerindeki yoğunluk, bu hattın artan taşımacılık yükünü karşılamakta zorlandığını göstermektedir. Karayolları Teşkilatı Transit Dairesi Başkan Vekili Seyyid Hüseyin Hüseyni, Haziran ayında Bazargan Sınır Kapısı'nda yaklaşık 3 bin kamyonun beklediğini açıklamış ve "Bütün yumurtaların tek bir sepete (Türkiye sınırına) konmasına izin vermemeliyiz" sözleriyle taşımacılığın tek bir güzergâhta yoğunlaşmasının risklerine dikkat çekmiştir. Tahran'ın Pakistan, Irak, Rusya, Kazakistan ve Gürcistan üzerinden alternatif güzergâhlar arayışına girmesi de bu bağımlılığı azaltma çabasını yansıtmaktadır.[46] Sınır geçişlerindeki aksaklıklar Türkiye tarafını da etkilemektedir. Türkiye'nin İran'a ihracatı 2026'nın ilk beş ayında 813 milyon dolara ulaşırken bu ihracatın yüzde 90'ından fazlası kara yoluyla gerçekleştirilmiştir. Uluslararası Nakliyeciler Derneği'nin (UND) İranlı heyetle yaptığı toplantıda, sınır kapılarındaki bekleme sürelerinin 28

43 "پیامدهای جنگ | یک میلیون شغل از دست رفت؛ ۲ میلیون نفر بیکار شدند", *Aftab News*, 19 Nisan 2026, https://aftabnews.ir/fa/news/1046398 (erişim 14 Kasım 2026).

44 "مدنی‌زاده: تحریم‌های آمریکا اثر دارد، اما ایران برای ضربه جدید آماده است/ ۰۸ هزار میلیارد تومان برای حفظ اشتغال", *Eghtesad Online*, 24 Ağustos 2026, https://www.eghtesadonline.com/fa/news/2159133 (erişim 14 Kasım 2026).

45 "کرایه حمل کالا از ترکیه به ایران به ۷ هزار دلار رسید", *Mehr*, 28 Ekim 2026, https://www.mehrnews.com/news/6991486 (erişim 14 Kasım 2026).

46 "نیاز ترانزیتی کشور به مسیرهای جایگزین ترکیه", *Keyhan*, 19 Haziran 2026, https://kayhan.ir/fa/news/333081 (erişim 14 Kasım 2026).

güne kadar uzadığı belirtilmiştir.[47] BAE'nin Ağustos ayında İran'la tüm ticari ve mali işlemleri durdurması ise Tahran'ın dış ticaret imkânlarını daha da kısıtlayarak uluslararası ödeme kanallarını daraltmıştır. Kasım başında kurulan Demir Kapı Görev Gücü'nün kara sınırlarını da hedef alması, ablukanın kara güzergâhlarına kaymasıyla yükü artan Türkiye hattı açısından da yakından izlenmesi gereken bir gelişmedir.[48]

Tablo 2: Savaş ve Abluka Döneminde Dış Ticaret ve Lojistikte Öne Çıkan Göstergeler.

Gösterge	Değer
Kısıtlamalardan önce ithalatta ve ihracatta deniz yolunun payı	~%80 ve ~%70
Kısıtlamalardan önce kara yolunun ve uluslararası demiryolunun payı	%8-9 ve %2-3
Türkiye'den İran'a navlun (bazı yüklerde)	7.000 dolara kadar
Bazı sınır kapılarında kamyon bekleme süresi	10-15 gün
Rimdan'da (Pakistan sınırı) bekleyen kamyon	~3.600
Bazargan'da (Türkiye sınırı) bekleyen kamyon	~3.000
Bazargan'dan günlük kamyon geçişi	220'den 280'e (dalgalı)
Türkiye-İran sınırında bekleme süresi	28 güne kadar
Türkiye'nin İran'a ihracatı (Ocak-Mayıs 2026)	813 milyon dolar, %90'dan fazlası kara yoluyla
Hindistan'dan ilaç hammaddesi teslim süresi (bazı sevkiyatlar)	1 haftadan 4-5 aya

Kaynak: *Mehr*, 28 Ekim 2026; *Keyhan*, 19 Haziran 2026; *Dünya*, 8 Temmuz 2026; *Rouydad24*, 13 Kasım 2026.

Tedarik zincirindeki aksamaların en hassas sonuçlarından biri ilaç sektöründe görülmektedir. Tahran Ticaret Odası Sağlık Ekonomisi Komisyonu Başkanı Muhammed Abdezade'ye göre Hindistan'dan ithal edilen bazı ilaç hammaddelerinin sevkiyat süresi bir haftadan dört-beş aya kadar uzayabilmektedir. Ablukanın deniz taşımacılığını kısıtlaması ve doğrudan uçuşların bulunmaması, alternatif tedarik yollarını da sınırlandırmaktadır. Bu nedenle bazı sevkiyatlar Mersin gibi Türkiye limanlarına yönlendirilerek buradan kara yoluyla İran'a ulaştırılmaya çalışılmaktadır. Ancak bu güzergâhta da sınır geçişlerindeki yoğunluk ve taşımacılık sorunları nedeniyle gecikmeler yaşanmaktadır. Abdezade'nin İran takvim yılının son üç ayında (Aralık 2026-Mart 2027) ilaç tedarikinde sıkıntı yaşanabileceği yönündeki uyarısı, söz konusu lojistik darboğazlara dayanmaktadır.[49] Dolayısıyla ilaç sektörünün karşı karşıya olduğu sorunlar yap-

47 Aysel Yücel, "İhracatı Türkiye Yaptı, Navlunu İran Kaptı!", *Dünya*, 8 Temmuz 2026, https://www.dunya.com/sektorler/lojistik/ihracati-turkiye-yapti-navlunu-iran-kapti-haberi-831358 (erişim 15 Kasım 2026).

48 "U.S. Task Force to Disrupt Land Transit Routes into Iran".

49 "بحران واردات مواد اولیه از هند؛ نگرانی از کمبود دارو در ماه‌های پایانی سال", *Rouydad24*, 13 Kasım 2026, https://rouydad24.ir/fa/news/477583 (erişim 14 Kasım 2026).

tırımlarla sınırlı kalmamakta, lojistik engeller de ithalatına izin verilen hammaddelerin ülkeye zamanında ulaştırılmasını güçleştirmektedir.

Sanayiye ilişkin göstergeler de üretim faaliyetleri üzerindeki baskının arttığına işaret etmektedir. İran Ticaret Odası'nın satın alma yöneticileri endeksi (Şamekh), Şehriver ayında (23 Ağustos-22 Eylül) hem genel ekonomi hem de sanayi için daralmaya işaret eden 50 puan eşiğinin altında kalmıştır.[50] Sanayide istihdam alt endeksi on altı, hammadde stokları ise on yedi aydır gerilemektedir. Hammadde teminindeki güçlüklerin başlıca nedenleri arasında döviz tahsisindeki kısıtlamalar, ithalat ve gümrük işlemlerinde yaşanan sorunlar ile taşımacılıktaki aksamalar bulunmaktadır.[51] İstihdam ve hammadde stoklarındaki gerilemenin savaş öncesine uzanması, sanayideki sorunların yalnızca savaş ve ablukadan kaynaklanmadığını göstermektedir. Bununla birlikte savaş ve abluka, mevcut yapısal sorunlara yeni tedarik güçlükleri ekleyerek sanayi üzerindeki baskıyı artırmaktadır.

Sanayi açısından en önemli belirsizliklerden biri de enerji arzıdır. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Muhammed Cafer Kaimpenah, İran'ın önceki yıl günlük yaklaşık 300 milyon metreküplük doğalgaz açığı yaşadığını hatırlatmaktadır. Kaimpenah'a göre Güney Pars tesislerine düzenlenen saldırılar, buna ek olarak günlük yaklaşık 230 milyon metreküplük gaz işleme kapasitesinin devre dışı kalmasına yol açmıştır.[52] Bu kapasitenin yaklaşık 100 milyon metreküplük bölümü yeniden devreye alınmış olsa da tahminler, işleme kapasitesinin hâlâ savaş öncesi düzeyinin günlük yaklaşık 130 milyon metreküp altında olduğunu göstermektedir.[53] Kaimpenah, hükümetin kış aylarında sanayi tesislerine yönelik enerji kesintilerinden kaçınmayı hedeflediğini belirtmektedir. Ancak mevcut arz açığı dikkate alındığında, bu hedefin ne ölçüde gerçekleştirilebileceği belirsizliğini korumaktadır.[54] Öte yandan enerji tüketimini sınırlamak amacıyla fiyat düzenlemelerine de başvurulmuş, üçüncü kademe benzinin litre fiyatı 8 Eylül'de 5 bin tümenden 10 bin tümene yükseltilmiştir.[55]

---

50 "گزارش شامخ (شهریور ۵۰۴۱) منتشر شد", *Felezat Khavarmianeh*, 14 Ekim 2026, https://felezatkhavarmianeh.ir/fa/news/405918 (erişim 15 Kasım 2026). Rapor İran Ticaret Odası Araştırma Merkezi tarafından hazırlanmıştır.

51 "شامخ در محاصره رکود؛ وضعیت صنعت ایران در نیمه نخست سال", *Ecoiran*, 19 Ekim 2026, https://ecoiran.com/fa/tiny/news-155904 (erişim 14 Kasım 2026).

52 "هشدار جدی دولت درباره بحران گاز در زمستان ۵۰۴۱؛ قائم‌پناه از ناترازی ۰۳۵ میلیون واحدی گفت | آیا گاز صنایع قطع می‌شود؟", *Vana News*, 18 Ekim 2026, https://vananews.com/fa/news/668598 (erişim 14 Kasım 2026).

53 "کسری گاز در روزهای سخت زمستان ممکن است به ۰۳۴ میلیون مترمکعب برسد", *Mehr*, 17 Kasım 2026, https://www.mehrnews.com/news/7014338 (erişim 25 Kasım 2026).

54 "هشدار جدی دولت درباره بحران گاز در زمستان ۵۰۴۱".

55 "کاهش ۳ میلیون لیتری مصرف بنزین با اصلاح نرخ سوم", *Mehr*, 7 Eylül 2026, https://www.mehrnews.com/news/6940044 (erişim 14 Kasım 2026).

Çöküş mü Aşınma mı?

İran'daki tabloyu okuyan aktörlerin vardığı sonuçlar birbirinden oldukça farklıdır. Washington açısından ekonomik baskı, askerî harekâtın sağlayamadığı sonucu elde etmenin aracı olarak görülmektedir. Nitekim ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio'nun yönetim içinde ekonomik baskı kampanyasının işe yaradığını savunduğu aktarılmaktadır.[56] Trump'ın İran'da enflasyonun yüzde 300'e ulaştığı yönündeki iddiası da aynı beklentinin ürünüdür.[57] İran'ın resmî enflasyon verileri, yüksek seviyelerde seyretmekle birlikte Trump'ın öne sürdüğü yüzde 300'lük oranı desteklememektedir.

İsrail basınında da benzer bir çerçeve öne çıkmaktadır. *Maariv*'de Mayıs ayında yayımlanan bir haber, İran'ın Hürmüz'ü kapatma stratejisini "İran'ı içeriden yıkan bumerang" olarak nitelemiştir.[58] Ne var ki İsrail Ulusal Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü (INSS) İran ve Şii Ekseni Programı Direktörü Raz Zimmt daha temkinli bir dil kullanmaktadır. Zimmt, enflasyonun çok endişe verici olduğunu kabul etmekle birlikte Eylül başında yaptığı değerlendirmede "Hâlâ kontrol kaybı ya da çöküş olarak tanımlanabilecek hiçbir şey görmüyoruz." ifadelerini kullanmıştır.[59]

Tahran da ekonomik baskının etkilerini inkâr etmemektedir. Ekonomi Bakanı Medenizade, Ağustos ayında yaptığı açıklamada "Kesinlikle baskı uygulayacaklar, biz de bunu inkâr etmiyoruz" sözleriyle bu durumu açıkça kabul etmiştir.[60] Cumhurbaşkanı Pezeşkiyan'ın Kasım ayında Devrim Rehberi'nin "ne savaş ne barış" durumuna son verilmesi talimatını verdiğini açıklaması da mevcut belirsizliğin yarattığı maliyetlerin en üst karar düzeyinde dikkate alındığına işaret etmektedir. Bununla birlikte Pezeşkiyan, aynı konuşmada "Zor ve zorbalık karşısında teslim olmayacağız" diyerek Tahran'ın taviz vermeye hazır olduğu sınırları da ortaya koymuştur.[61] Katar'ın arabuluculuğunda müzakerelere dönmek için öne sürülen yedi şart da bu yaklaşımı yansıtmaktadır. Ablukanın kaldırılması, yaptırımların hafifletilmesi ve dondurulmuş varlıkların serbest bırakılması, söz konusu şartlar arasında yer almaktadır.[62] Dolayısıyla İran yönetimi ekonomik baskının yarattığı maliyetleri kabul etmekle birlikte, bu baskı karşısında geri adım atmaya hazır olduğu izlenimini vermekten kaçınmaktadır.

---

56 Caolán Magee, "'No War, No Peace': Can Iran Break the Deadlock with the US?", *Al Jazeera*, 12 Kasım 2026, https://www.aljazeera.com/news/2026/11/12/no-war-no-peace-can-iran-break-the-deadlock-with-the-us (erişim 15 Kasım 2026). Rubio'nun görüşü haberde Axios'a dayandırılmaktadır.

57 "Trump Pivots Back to Sanctions for Iran".

58 "רצו לחנוק את העולם - וסגרו על עצמם את השלטר: הבומרנג שמחריב את איראן מבפנים", *Maariv*, 16 Mayıs 2026, https://www.maariv.co.il/economy/international/article-1321925 (erişim 14 Kasım 2026).

59 Amichai Stein, "Iran's Worsening Economic Crisis Raises Questions over Tehran's Willingness to Compromise", *The Jerusalem Post*, 1 Eylül 2026, https://www.jpost.com/middle-east/iran-news/article-907272 (erişim 14 Kasım 2026).

60 "مدنی‌زاده: تحریم‌های آمریکا اثر دارد".

61 "دستور آیت‌الله مجتبی خامنه‌ای درباره وضعیت جنگ".

62 "'No War, No Peace'".

Ekonomik krizin ulaştığı boyut, ilk bakışta ciddi bir siyasi kırılma ihtimalini akla getirmektedir. Ancak İran'ın yakın geçmişi, ekonomik baskının toplumsal ve siyasi sonuçlarının belirli bir gecikmeyle ortaya çıkabildiğini göstermektedir. Haziran 2025'teki 12 Gün Savaşı'nın ardından dış tehdit karşısında toplumsal kenetlenme eğilimi öne çıkarken Aralık 2025'te başlayan çarşı protestoları ekonomik hoşnutsuzluğun yeniden belirginleştiğini göstermiştir. Mevcut savaşın yol açtığı ekonomik yıkım ise önceki döneme kıyasla çok daha ağırdır. Bununla birlikte dış tehdidin devam etmesi, ekonomik hoşnutsuzluğun toplumsal ve siyasi tepkilere dönüşme biçimini ve zamanlamasını etkileyebilir. Devletin sosyal transferleri de aşınmanın hızını yavaşlatan bir tampon işlevi görmektedir. Elektronik kalabarg uygulaması kapsamında hanelere her ay kişi başı 1 milyon tümen, İmam Humeyni Yardım Komitesi ve Refah Kurumu (Behzisti) gibi destek kurumlarının kapsamındaki hanelere ise kişi başı 1,5 milyon tümen kredi tanımlanmaktadır.[63] Ne var ki Kasım ortasındaki kurla kişi başı yaklaşık 3,7 dolara karşılık gelen bu destek, 3,3 kişilik bir hane için Tevfiki'nin hesapladığı geçim sepetinin yalnızca yaklaşık yüzde 4'üne denk gelmektedir. Dolayısıyla bu transferler aşınmayı durdurmaktan çok, hanelerin temel gıdaya erişimini koruyarak toplumsal tepkinin zamanlamasını öteleyen bir işlev görmektedir. Bu nedenle İran açısından belirleyici mesele, ekonomik krizin kısa vadede ani bir siyasi çöküşe yol açıp açmayacağından çok, uzayan savaş ve abluka koşullarında toplumun ekonomik ve sosyal dayanıklılığının ne ölçüde ve hangi hızla aşındığıdır.

Sonuç

Abluka altındaki İran ekonomisinin mevcut durumu, henüz bir çöküş tablosuna işaret etmemektedir. Ancak bu durum, ekonominin baskılara karşı dayanıklılığını koruduğu anlamına da gelmemektedir. Savaşın ve ablukanın yarattığı maliyetler, giderek derinleşen bir ekonomik aşınmaya yol açarken bu yükün en ağır kısmı toplumun kırılgan kesimlerinin omuzlarına binmektedir. Aylardır birikmiş alacaklarını tahsil edemeyen hemşireler, ücretleri hanelerinin aylık giderlerini ancak sekiz gün karşılayabilen asgari ücretliler ve fiyatların bir yılda iki katından fazla arttığı kırsal kesimdeki haneler, bu aşınmanın en belirgin mağdurlarıdır. İşsizlik oranının yüzde 23'ü aştığı gençler ile tedarik zincirlerindeki aksamalar nedeniyle üretim faaliyetlerini sürdürmekte zorlanan işletmeler de ekonomik baskının doğrudan etkilerini yaşamaktadır.

Önümüzdeki dönemde ekonomik aşınmanın seyrini üç temel gelişme belirleyecektir. Bunlardan ilki, doğalgaz ve elektrik arzındaki açığın kış aylarında sanayi üretimini ve hanelerin enerjiye erişimini ne ölçüde etkileyeceğidir. İkincisi, kamu ödemelerinde yaşanan gecikmelerin daha da artıp artmayacağıdır. Üçüncüsü ise ablukanın müzakerelerde bir uzlaşma konusu hâline gelip gelmeyeceğidir. Tahran, müzakerelere dönüş için öne sürdüğü şartlar arasında ablukanın kaldırılmasına öncelik verirken Washington, ekonomik baskıyı sürdürmek amacıyla ablukayı devam ettirmeyi tercih etmektedir. Bununla birlikte bu değerlendirmeler, mevcut ça-

63 "زمان واریز کالابرگ آبان ۵۰۴۱ / افزایش کالابرگ کی واریز می شود؟", *Eghtesad Online*, 16 Kasım 2026, https://www.eghtesadonline.com/fa/news/2175973 (erişim 26 Kasım 2026).

tışmanın yeniden geniş çaplı bir savaşa dönüşmeyeceği varsayımına dayanmaktadır. Yeni bir saldırı dalgasının, özellikle henüz tam olarak onarılamamış enerji tesisleri ve diğer sivil altyapı üzerinde yaratabileceği tahribat, ekonomik aşınmayı hızlandırarak mevcut koşulları çok daha ağırlaştırabilir. Dolayısıyla savaş ile barış arasındaki belirsizliğin sürdüğü önümüzdeki kış, İran ekonomisinin biriken baskılar karşısında ne ölçüde ayakta kalabileceğini gösterecek kritik bir dönem olacaktır.

Oral Toğa

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Çeşitli kurumlarda redaktörlük, muhabirlik ve yayıncılık faaliyetlerinde bulundu. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği (UNHCR) projelerinde çeşitli görevler alan Toğa, yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsünde Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Bölümünde "Kimlik Bağlamında Türkiye'nin İran Üzerinden Geliştirdiği Tehdit Algıları (1980-2003)" başlıklı teziyle tamamladı. İstihbarat-göç ilişkisine yoğunlaştığı doktora çalışmalarını, Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün (ATASAREN), Güvenlik Araştırmaları Bölümü'nde yürütmektedir. Toğa'nın çalışmaları; istihbarat çalışmaları, güvenlik çalışmaları, İran iç politikası, Kafkasya ve göç konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır. İngilizce, Farsça ve Fransızca bilmektedir.

İRAM
YAYINLARI

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin
5'inci maddesinin 2'nci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.

Savaş ve Abluka Kıskacında İran Ekonomisi

Oral Toğa

28 Şubat 2026'da başlayan savaş ve sonrasında uygulanan ABD deniz ablukası, İran ekonomisi üzerindeki baskıyı artırarak mevcut yapısal sorunları derinleştirmiştir. ABD Hazinesi'nin Ağustos'ta başlattığı "Ekonomik Dışlama Operasyonu" (Operation Economic Outcast) ve Kasım'da kurulan Demir Kapı Görev Gücü (Task Force Iron Gate), bu baskıyı mali kanallara ve kara güzergâhlarına da yaymıştır. Bu çalışma, savaş ve ablukanın İran ekonomisine etkilerini resmî veriler ve yerel basın kaynakları üzerinden inceleyerek ekonomik daralma, yüksek enflasyon, ücret kayıpları ve tedarik zincirindeki aksaklıkların toplumsal yansımalarını değerlendirmektedir. Ortaya çıkan tablo, kısa vadeli bir ekonomik çöküşten ziyade, etkileri giderek ağırlaşan ve özellikle kırılgan toplumsal kesimleri etkileyen bir aşınma sürecine işaret etmektedir.